

Στην Αμερική σήμερα υπάρχει ρατσισμός

Ο Τζ. Πελεκάνος μιλάει στην «Κ» για τα γκέτο, την Ελλάδα, το νέο του βιβλίο

της ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΠΟΥΡΝΑΡΑ

«Θέλεις να δεις το γκέτο της Βαλτιμόρης; Ένας συμπατριώτης σου, συγγραφέας αστυνομικών διηγημάτων, που γράφει τα σεναρία στην τηλεοπτική σειρά Wire, το έχει κάνει διάσημο. Είναι το σκοτεινό αξιοθέατό μας». Χωρίς να προλάβω να απαντήσω, οι Αμερικανοί φίλοι με είχαν φορτώσει στο πίσω κάθισμα του αυτοκινήτου, με την ξεκάθαρη διαταγή κατά τη διάρκεια της βόλτας, να μην κοιτάξω επίμονα κανέναν στο πρόσωπο. Ένα περίεργο βλέμμα μπορεί να προκαλέσει ακόμα και πυροβολισμό, είναι πρόκληση – χειρότερα, είναι προσβολή – στους μάγκες που κάθονται στα σκαλιά έξω από τα ετοιμόρροπα σπίτια. Κάπως έτσι, σαν μια βουτιά στα κακοφωτισμένα σοκάκια των ναρκωτικών και του εγκλήματος, στα κτίρια που έχουν καλυμμένες τις πόρτες και τα παράθυρα με φτηνό κόντρα πλακέ και τις φάτσες που βες πολύ να ρίξεις δεύτερη ματιά αλλά δεν μπορείς, μπήκα ξαφνικά στον κόσμο του Τζορτζ Πελεκάνος. Και κατάλαβα πόσο αληθινός είναι. Ίσως γιατί κρατάει ένα αλφάδι στη γραφή του, με έναν κώδικα πηκτικής και ντομπροσύνης που δεν εξοραίζει και δεν δαιμονοποιεί.

Μερικούς μήνες αργότερα, τον Φεβρουάριο του 2010, συνάντησα τον ίδιο τον Πελεκάνο στο Σαν Ντιέγκο της Καλιφόρνιας. Ήταν το τιμώμενο πρόσωπο

στο συνέδριο του Leadership 100, της οργάνωσης που έχει μέλη τους πλέον οικονομικά ευκατάστατους Ελληνοαμερικανούς. Περίμενα να συναντήσω έναν τύπο τουλάχιστον σκληροτράχηλο, που πρέπει να έχει ζήσει άγρια νιότη, που θα έπαιζε μπουνιές μικρός στον δρόμο αν χρειαζόταν. Και μπορεί όλα αυτά να αντιστοιχούν – σ' έναν βαθμό – στην πραγματικότητα, ήταν όμως εξαιρετικά τρυφερός, ανθρώπινος και γοητευτικός. Τα νουάρ μυθιστορημάτα του, επικεντρωμένα στις κακοφημες συνοικίες της πόλης όπου μεγάλωσε, έχουν εκατομμύρια φανατικούς. Ανάμεσά τους ο πρόεδρος Ομπάμα και ο Στίβεν Κίνγκ. Όσο για το Wire, παρότι δεν προβλήθηκε ποτέ στην Ελλάδα, γνώρισε μεγάλη επιτυχία με τη μορφή του dvd. Στο βίντεο κλαμπ της γειτονιάς μου, οι αστυνομικοί από το παρακείμενο τμήμα, είχαν πάθει φρενιτιδα με τη σειρά. Για πολλούς Αμερικανούς κριτικούς δε, πρόκειται για την κορυφαία τηλεοπτική σειρά όλων των εποχών στην αμερικανική τηλεόραση.

Οι Ελληνοαμερικανοί

Γεννημένος το 1957 στην Ουάσιγκτον, την πόλη με το μεγαλύτερο ποσοστό Αφροαμερικανών στις ΗΠΑ την εποχή εκείνη, ο συγγραφέας εργάστηκε πιστορικά στο εστιατόριο του Σπαρτιάτη πατέρα του. Ο Πίτ Πελεκάνος πήγε αμούστακος στην Αμερική και μόλις έφτασε, τον έστειλαν να πολεμήσει στο μέτωπο του Ειρηνικού ως πεζοναύτη. Εκείνος έμαθε τον γιο του ότι η δουλειά «είναι κάτι που σε κάνει να σηκώνεσαι αμέριωτα και σου αφήνει λιγάδα στα νύχια». Η οικογένεια έζησε στο περσί της την κοινωνική θέση των μεταναστών Ελλήνων που αισθάνονταν πιο κοντά στους μαύρους και λιγότερο στους «λευκούς με τους άσπρους γιακάδες» (white collar). Ο συγγραφέας μαγεύτηκε από το μπά-

«Για κάθε γιο, ο πατέρας πρέπει να είναι ήρωας με έναν τρόπο», λέει ο Ελληνοαμερικανός συγγραφέας Τζορτζ Πελεκάνος. «Ο πατέρας μου πέθανε πριν από μερικά χρόνια. Αλλά τον σκέφτομαι κάθε μέρα και μου λείπει τρομερά. Αν έχεις την τύχη να σε αγαπήσουν οι γονείς σου, ποτέ δεν ξεπερνάς τον θάνατό τους, απλώς ζεις με την έλλειψή τους».

σκετ, τη μουσική των Αφροαμερικανών, τις ωραίες γυναίκες, τα στυλάτα αμάξια. Έζησε τις φυλετικές ταραχές του 1968. Πηγαίνει τακτικά στον ορθόδοξο ναό της Αγίας Σοφίας, αλλά δεν έμαθε ελληνικά. Παντρεύτηκε χωρίς και υιοθέτησε δύο αγόρια από τη Βραζιλία κι ένα κοριτσάκι από τη Γουατεμάλα.

Στη δεύτερη συνάντησή μας, στην Ελλάδα αυτήν τη φορά, με αφορμή τη ζωντανή συζήτηση στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών με τη δημοσιογράφο Μαριλένα Αστραπέλλου και την έκδοση του τελευταίου βιβλίου με τίτλο «Το Δίδυμο», ήθελε πιο πολύ να ακούσει τι συμβαίνει εδώ παρά να μιλήσει. Ρώτησε για τη βία, τη Χρυσή Αυγή, τι συμβαίνει στις γειτονιές της Αθήνας, πόσο η κρίση έχει αλλάξει την κοινωνία. Μόλις είχε φτάσει από την υπερατλαντική πτήση και παρά την κόπωση, είχε διάθεση να μιλήσει. Η κουβέντα μας ξεκίνησε από το πιο πρόσφατο μυθιστόρημά του. «Ο ήρωας των τελευταίων μου βιβλίων, ο ιδιωτικός ντετέκτιβ και βετεράνος του Ιράκ, Σπύρο Λούκας, δεν είναι Έλληνας από καταγωγή αλλά υιοθετημένος από οικογένεια Ελληνοαμερικανική».

Συχνά ανατρέχω σε αυτήν τη δεξιαμενή βιωμάτων που περιέχει εικόνες, μυρωδιές, φωνητά, συνθήσεις, όχι μόνο γιατί μου είναι γνώριμη όσο γιατί είναι συνδεδεμένη με πολλά στερεότυπα. Πολλές φορές παρουσιάζω τους Ελληνοαμερικανούς ως καλούς ή κακούς, ως ανθρώπους που ζουν ανάμεσα στα δύο, διότι αυτή είναι η πραγματικότητα κάθε εθνοτικής κοινότητας και όχι μόνο της δικής μας».

Ομπάμα και ρατσισμός

Αναφέρω στον Πελεκάνο τη ρήση ενός άλλου διάσημου ομογενούς ομοτέχνου του, του Τζέφρι Ευγενίδη που δλώνει στις αρχές της οικονομικής κρίσης: «Για εμάς που είμαστε δεύτερης ή τρίτης γενιάς Έλληνες, το να μην τα πηγαίνει καλά η Ελλάδα είναι σαν να βλέπεις την αγαπημένη σου ομάδα να χάνει. Δεν σου χάλει την καθημερινότητα μιας και δεν ζεις εκεί, αλλά σου προκαλεί ένα βάρος στην καρδιά». Έτσι αισθάνεται; «Όχι, τι και να συμβαίνει πάντα μπορείς να υπερφαναθείσαι για την πατρίδα σου. Απλώς γίνεσαι μάλλον αμυντικός όταν ακούς ανθρώπους να έχουν πολύ αρνητική γνώμη ή

να λένε ανέκδοτα για την οικονομία. Εκεί που γίνονται εξάλλος είναι όταν μιλάνε για τη Χρυσή Αυγή – έτσι δεν λέγεται; – λες και όλοι οι Έλληνες είναι ακροδεξιοί ή φασίστες...».

Ο συγγραφέας ξέρει καλά τι σημαίνει ρατσισμός και φυλετικές διακρίσεις στην Αμερική. Όχι μόνον διότι μεγάλωσε με μαύρους, ούτε γιατί μέρος της δουλειάς του είναι να ανατέμνει την κοινωνία της Ουάσιγκτον έτσι ώστε να μπορέσει να την περιγράψει στα βιβλία του με αυθεντικότητα και ευαισθησία. Γνωρίζει το ζήτημα εκ των έσω ως πατέρας τριών εγχρωμών παιδιών. Πώς σχολιάζει λοιπόν τα πρόσφατα γεγονότα που έβαλαν φωτιά στο Μίζουρι και τη Νέα Υόρκη; «Όταν εξέλεξε ο Ομπάμα, όλοι πίστεψαν ότι αυτόματως εξέλειψε ο ρατσισμός. Απλώς δεν είναι αλήθεια. Παρακολουθώντας τα παιδιά μου να μεγαλώνουν έχω γίνει μάρτυρας σε πολλά περιστατικά που τεκμηριώνουν ρατσιστικά συμπεριφορά. Πριν από δύο εβδομάδες, ένας αστυνομικός ακολούθησε με το περιπολικό και πέρασε χειροπέδες στον γιο μου με την πεποίθηση ότι είχε κλέψει το αμάξι που οδηγούσε».

Είμαι υπερήφανος για την οικογένειά μου, πιο πολύ από τα βιβλία μου

«Πολλές φορές ως γονιός νιώθω ότι πρέπει να δίνω οδηγίες στους γιους μου να είναι πειθηνίσι οι εντολές της αστυνομίας, ενώ ένας άλλος στη θέση μου που θα είχε λευκά παιδιά δεν θα χρειαζόταν να το κάνει αυτό», λέει ο Τζορτζ Πελεκάνος.

Και συνεχίζει: «Το γεγονός ότι στο Φέργκιουσον, ο αστυνομικός αππλάγη για τον φόνο του άσπρου παιδιού, δείχνει ότι το κράτος δεν πήρε σοβαρά την υπόθεση και αυτό εγκλημαίνει πολλούς κινδύνους. Το κλίμα είναι εξαιρετικά εύφλεκτο. Στις μνήμες που τις έχει ζήσει ξανά η Αμερική, την έχουν δίκασει και πληρώσει βαθιά. Ως εντεκαχρονος, θυμάμαι τις τρομερές φυλετικές ταραχές στην Ουάσιγκτον. Το πιο τραγικό είναι ότι τα επεισόδια στην ουσία κατέστρεψαν γειτονιές και μαγαζιά των ίδιων των μαύρων, διότι εκεί εκτονώθηκε η βία που αισθάνονταν η αφροαμερικανική κοινότητα. Μέσα μου, ήταν οι μέρες που χάρισαν την πόλη μου, σε πριν και μετά. Με σημάδεψαν».

Ο Πελεκάνος δεν έζησε ως παιδί τον υποκρεωτικό διαχωρισμό λευκών και μαύρων σε λεωφορεία και μαγαζιά. «Αυτά τα πρόλαβαν περισσότερο οι γονείς μου. Ο πατέρας μου είχε μια νταίνα (diners) που σέρβιρε φτηνά σε κοστουμαρισμένους τύπους που ήταν από τη μια μεριά της μπάρας. Από την άλλη ήρθαν εμείς και οι μαύροι που εργαζόταν στο μαγαζί. Δύο διαφορετικοί κόσμοι με σαφή όρια. Ο πατέρας μου εργαζόταν σαν σκυλί. Ήταν κάποιος που ήρθε στην Αμερική φτωχός, πολέμιος για την κοινωνία του τόπου, δεν βαρυνόταν για τίποτα. Ήταν ένας καθημερινός αλλά και ένας πραγματικός ήρωας για μένα, μιας και είχε διακριθεί στο πιο σκληρό πολεμικό μέτωπο.

Έτσι σίγουρος ότι τον είχαν βασανίσει κιόλας, δεν μιλούσε ποτέ γι' αυτά. Για κάθε γιο, ο πατέρας πρέπει να είναι ήρωας με έναν τρόπο. Πέθανε πριν από μερικά χρόνια. Αλλά τον σκέφτομαι κάθε μέρα και μου λείπει τρομερά. Ξέρετε κάτι; Αν έχεις την τύχη να σε αγαπήσουν οι γονείς σου, ποτέ δεν ξεπερνάς τον θάνατό τους, απλώς ζεις με την έλλειψή τους. Το κουβαλάς σιωπλά μέσα σου. Τώρα πια που τα παιδιά μου έχουν μεγαλώσει, νιώθω ότι κάτι κατάφερα στη ζωή μου. Είμαι υπερήφανος για την οικογένειά μου, ίσως πιο πολύ από τα βιβλία μου...».

«Το τελευταίο βιβλίο του Τζορτζ Πελεκάνος που κυκλοφορεί στα ελληνικά είναι το μυθιστόρημα «Το Δίδυμο», από τις εκδόσεις Πατάκη. Από τον ίδιο εκδοτικό οίκο κυκλοφορούν ακόμα τα εξής: «Η προμήθεια», «Το αδιέξοδο», «Ο κηπουρός της νύχτας» και «Drama City». Από τις εκδόσεις ΟΞΙ έχουν κυκλοφορήσει τα εξής: «Λυκά αιωνιότητα», «Δίλημο δικαίου», «Φλεγόμενη πόλη», «Ζήπιμα τιμής», «Η σαβριτική έκρηξη» και «Ο βασιλιάς του πεζοδρομίου». Από τις εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα είχε κυκλοφορήσει το μυθιστόρημα «Στους δρόμους της βίας», ενώ από τις εκδόσεις Καστανιώτη κυκλοφορεί ο τόμος «Οι κεραίες της εποχής μου» του Αντίοχο Χρυσοστομίδη, που περιλαμβάνει εκτενή συνέντευξη του συγγραφέα».

Εκεί που γίνονται εξάλλος είναι όταν στο εξωτερικό μιλάνε για τη Χρυσή Αυγή – έτσι δεν λέγεται; – λες και όλοι οι Έλληνες είναι ακροδεξιοί ή φασίστες...